

Ei R2018:02

Slutrapport: tillsyn gällande efterlevnad av transparensförordningen

Slutrapport tillsyn av transparensförordningen
2015-2018

Energimarknadsinspektionen (Ei) är en myndighet med uppdrag att arbeta för väl fungerande energimarknader.

Det övergripande syftet med vårt arbete är att Sverige ska ha väl fungerande distribution och handel av el, fjärrvärme och naturgas. Vi ska också ta tillvara kundernas intressen och stärka deras ställning på marknaderna.

Konkret innebär det att vi har tillsyn över att företagen följer regelverken. Vi har också ansvar för att utveckla spelreglerna och informera kunderna om vad som gäller. Vi reglerar villkoren för de monopolföretag som driver elnät och naturgasnät och har tillsyn över företagen på de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Energimarknaderna behöver spelregler – vi ser till att de följs

Förord

Energimarknadsinspektionen (Ei) är tillsynsmyndighet över marknaderna för el, naturgas och fjärrvärme. Det innebär bland annat att Ei granskar att transparensförordningen efterlevs. Marknadsaktörerna informerar marknaden om otillgänglighet i produktionsanläggningar, förbrukningsanläggningar eller transmissionslinjer som påverkar överföringskapaciteten mellan elområden. Dessutom rapporterar den systemansvariga för överföringssystemet, Svenska kraftnät, information om planerad produktion, förbrukning och annan viktig information om marknadsförhållandena på grossistmarknaden för el. All denna information publiceras och är tillgänglig på webben.

Ei har under perioden juni 2015 till januari 2018 genomfört ett tillsynsprojekt där berörda aktörer besökts och de fått redogöra för de rutiner de har för att säkra regelefterlevnaden. Resultatet av tillsynen presenteras i denna rapport. Ei gör också en löpande kontroll av de marknadsmeddelanden som aktörerna skickar för att informera marknaden. I en bilaga redovisas statistik för åren 2016 och 2017 för hur aktörerna fullgjort de krav som finns enligt transparensförordningen. Denna löpande övervakning fortsätter på daglig basis hos Ei i samarbete med övriga nordiska och baltiska tillsynsmyndigheter.

Eskilstuna, februari 2018

Caroline Törnqvist

Avdelningschef, Marknadsövervakning och internationella frågor

Björn Klasman

Projektledare

Innehåll

Sammanfattning	3
Regelkännedom.....	3
Rutiner.....	4
Regelefterlevnad.....	4
Svenska kraftnät.....	5
Rekommendationer.....	5
1 Inledning	6
2 Transparensförordningen	7
2.1 Artikel 7 – Förbrukning.....	7
2.2 Artikel 10 – Transmissionsnät.....	8
2.3 Artikel 15 – Produktion.....	9
2.4 Övriga relevanta artiklar.....	9
3 Berörda marknadsaktörer på den svenska marknaden	11
3.1 Producenter.....	11
3.2 Förbrukningsenheter.....	12
3.3 Transmissionsföretag.....	12
3.4 Övriga.....	12
4 Resultat	13
4.1 Regelkännedom.....	13
4.2 Rutiner.....	13
4.3 Regelefterlevnad.....	14
4.4 Svenska kraftnät.....	15
5 Slutsatser	16
Bilaga – Statistik UMM 2016-2017	17

Sammanfattning

Denna rapport sammanfattar det tillsynsprojekt som Energimarknadsinspektionen (Ei) startade 2015 efter det att *Kommissionens förordning (EU) nr 543/2013 av den 14 juni 2013 om inlämnande och offentliggörande av uppgifter på elmarknaderna och om ändring av bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 (transparensförordningen)*¹ trätt i kraft. Syftet med projektet var att kontrollera företagens regelefterlevnad men också att ge företagen en möjlighet att ställa frågor och öka förståelsen för en ny förordning. Tillsynsarbetet var inriktat på artiklarna 7, 10 och 15 i transparensförordningen. Artikel 7 anger krav på rapportering av otillgänglighet i förbrukningsanläggningar som kan konsumera minst 100 MW. Artikel 10 berör överföringsinfrastruktur (transmissionslinjer) där kapacitet mellan elområden begränsas med minst 100 MW medan artikel 15 avser produktionsanläggningar på minst 200 MW eller som har ett enskilt aggregat på minst 100 MW. Otillgänglighet eller reducerad kapacitet på minst 100 MW i anläggningar för produktion, förbrukning eller transmissionslinjer ska alltså rapporteras till Svenska kraftnät i egenskap av systemansvarig för överförings-systemen (systemansvarig). Svenska kraftnät ska i sin tur rapportera informationen vidare till ENTSO-E². Övriga artiklar i förordningen berör främst Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som fått en egen bedömning. Dessa artiklar berör fundamental information om grossistenergimarknaden som systemansvariga ska rapportera till ENTSO-E. Hos ENTSO-E finns den så kallade transparensplattformen³ vilken är central för den inre marknaden för el. På dess webbsida återfinns information om bland annat tillgänglighet, kapaciteter på transmissionslinjer, planerad och verklig produktion och förbrukning.

Ei har under perioden juni 2015 till januari 2018 besökt samtliga, företag eller deras ombud, som omfattas av regelverket. Totalt har 14 besök gjorts för att täcka alla företag (17 st) som berörs av förordningen. Tillsynen har lett till att tillsynsobjekten (härefter benämnda företagen) i flera fall har ändrat sina befintliga rutiner. I det följande redovisar projektet sina slutsatser av tillsynsbesöken. Nedanstående bedömningar är inte ett resultat av någon formaliserad enkätförfrågan eller några kunskapstester utan en sammantagen bild av regelkännedom, rutiner, regelefterlevnad hos företagen samt Svenska kraftnät gjord utifrån de dokumenterade besök som genomförts.

Regelkännedom

Kunskaperna om transparensförordningen hos företagen som omfattas av regelverket är i stort sett bra. Producenterna har väl etablerade rutiner för att rapportera när produktionsanläggningar är otillgängliga med minst 100 MW.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:163:0001:0012:SV:PDF>

² ENTSO-E European Network for Transmission Operators for Electricity. Europeiska organisationen för systemansvariga har legala mandat från EU men medlemmar också från länder utanför EU.

³ transparency.entsoe.eu

Dessa företag har också bemanning dygnet runt i driftcentraler och kärnverksamheten är energi inklusive elproduktion.

För företagen som är förbrukare som omfattas av regelverket är regelkännedomen något lägre. Detta har sannolikt att göra med att el bara en insatsvara bland flera i en verksamhet med syfte att producera andra varor, dvs. förbrukaren är inte specialiserad på elmarknaden. Vidare har flera förbrukare inte tidigare varit medlemmar på Nord Pool och därför ej behövt meddela marknaden förut. En ytterligare möjlig orsak till lägre regelkännedom kan vara att företagen mycket sällan har anledning att rapportera otillgänglighet.

Bland både producenter och förbrukare är det vanligt att kraven enligt regelverket REMIT⁴ och transparensförordningen sammanblandas.

Rutiner

Ei har frågat alla besökta företag om deras rutiner och hur dessa rutiner är dokumenterade. Samtliga företag säger sig ha dokumenterade rutiner. Traditionellt används pärmar för rutiner men flera företag har också nämnt att rutiner finns digitalt, ibland i en webbportal. Detaljeringsgraden kan skilja men det är också beroende på hur komplex miljö som aktören hanterar.

Aktörer med ombud för rapportering av otillgänglighet har i allmänhet flera rutiner innefattande vad som behövs för att säkerställa att informationen når fram hela vägen till rapporteringskanalen, t ex Nord Pools UMM-system, eftersom flera parter och geografiska platser är inblandade.

I ett fall har Ei begärt att få ta del av rutinbeskrivningar och därefter också begärt ändringar och förtydliganden i rutinbeskrivningar. Ei har därefter avslutat tillsynen av företaget i fråga.

Regelefterlevnad

Den granskning som Ei gör dagligen av UMM⁵ visar att det förekommer överträdelse mot bestämmelserna och även att otydliga UMM förekommer. Som Bilaga – Statistik UMM 2016-2017 visar, är det direkta överträdelser mot tidskraven i cirka 0,5 procent av de svenska UMM rörande otillgänglighet som skickas årligen. I ovannämnda fall där Ei begärde in rutiner var förseningarna flera dagar vid upprepade tillfällen.

Risken för sena UMM är av naturliga skäl störst vid fel kopplade till oplanerade stopp. Det ligger i sakens natur att när något gått fel eller havererat är det risker för liv och hälsa som måste avhjälpas i första hand. Om aktören dessutom meddelar marknaden via ombud blir risken för försenat UMM ytterligare högre. Fallet med

⁴ EU-förordningen [REMIT](#) [Regulation (EU) nr 1227/2011] utgör ett ramverk för övervakning av energimarknaderna i Europa och är till för att stärka integriteten och transparensen på energimarknaderna för el och gas. Förordningen innebär förbud mot insiderhandel och marknadsmanipulation. Ei är ansvarig för att förordningen efterlevs i Sverige och utför löpande övervakning över alla transaktioner på grossistmarknaden.

⁵ Dagens metod att meddela otillgänglighet, UMM: Urgent Market Message. Meddelandehantering på en plattform som Nord Pool tillhandahåller.

stora och upprepade förseningar som nämnts ovan var just en aktör som hade ombud.

Att informera för sent är allvarligt eftersom det innebär att marknadens aktörer inte får ta del av den information som behövs för att kunna göra medvetna val, vilket försämrar marknadens funktion. Den som inte meddelar marknads-påverkande information, kan dessutom komma att handla i insiderposition och därmed begå brott mot REMIT.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har en central roll rörande transparensinformation som ska skickas till ENTSO-E-plattformen (transparensplattformen). Kraven på Svenska kraftnät framgår genom artiklarna utöver 7, 10 och 15 i transparensförordningen. Ei har vid besök hos Svenska kraftnät följt upp hur de säkerställer att regelverket följs. Svenska kraftnät fullföljer åtagandena dels genom att själva skicka uppgifter till plattformen dels genom att de givit Nord Pool i uppdrag att skicka otillgänglighetsinformation från UMM-systemet till ENTSO-E-plattformen⁶.

ACER⁷ har under 2016 gjort uppföljningar på hur de europeiska systemansvariga skött sin rapportering av uppgifter till ENTSO-E-plattformen. Sverige genom Svenska kraftnät hade en mycket stor andel lämnade uppgifter under året. Uppgifterna sändes inom föreskriven tid, i allmänhet inom en timme efter marknadstidsenhetens⁸ slut.

Rekommendationer

Ei och de nordiska och baltiska tillsynsmyndigheterna övervakar flödet av meddelanden rörande otillgänglighet och kontakter företagen när meddelanden är sena eller när det råder oklarheter kring innehållet i meddelanden. Detta för att säkerställa att företagen har nödvändiga rutiner för att informera marknaden. För att bevaka och bevara en väl fungerande grossistmarknad för el är det viktigt att Ei och de nordiska och baltiska tillsynsmyndigheterna fortsätter detta arbete.

Det är också viktigt att fortsätta utöva tillsyn över företagen på det sätt som gjordes i detta projekt. Förutom tillsynsbesök kan Ei överväga att t ex göra regelbundna uppföljningar genom enkäter eller genom att inhämta rutinbeskrivningar.

Slutligen anser Ei att, för att beivra överträdelser av bestämmelserna eller frekventa felaktigheter i informationsgivningen, det är önskvärt att Ei får möjligheter att även sanktionera felaktigheter som har skett. Idag ges Ei endast möjligheten att förelägga företagen att se till att nya överträdelser inte sker. Ei behöver därför en bredare sanktionskatalog än den som finns idag.

⁶ Från andra halvåret 2018 kommer aktörer också att kunna använda en plattform som tagits fram av de nordiska systemansvariga och ska drivas av Statnett – NUCS.

⁷ Agency for the Co-operation of Energy Regulators, <https://www.acer.europa.eu/>

⁸ Idag är marknadstidsenheten en timme.

1 Inledning

Transparensförordningen trädde i kraft 5 januari 2015. Förordningens syfte är att öka transparensen på elmarknaden. Den berör fysiska förhållanden rörande otillgänglighet i eller minskad kapacitet i produktionsanläggningar, större förbrukningsanläggningar och transmissionsanläggningar. Dessutom finns krav på olika typer av rapportering som ligger på den systemansvariga för överförings-systemet, i Sveriges fall på Svenska kraftnät. Denna rapportering är i form av prognoser och utfall på produktion, förbrukning, handel mellan länder och priser på olika fysiska delmarknader osv.

Denna rapport sammanfattar det tillsynsprojekt som Ei startade 2015 efter det att transparensförordningen trätt i kraft. Tillsynsarbetet är inriktat på artiklarna 7, 10 och 15 i förordningen. Dessutom har Svenska kraftnät tillsynats utifrån de övriga artiklarna i förordningen. Artikel 7 berör tillgänglighet i förbrukningsanläggningar som kan konsumera minst 100 MW. Artikel 10 behandlar överföringsinfrastruktur (transmissionslinjer) där kapacitet begränsas med minst 100 MW mellan elområden medan artikel 15 reglerar produktionsanläggningar över 200 MW eller som har ett enskilt aggregat på minst 100 MW.

Berörda anläggningsägare har enligt förordningen krav på sig att rapportera till marknaden planerad eller oplanerad otillgänglighet på minst 100 MW. Denna rapportering ska göras senast en timme efter att händelsen inträffat (oplanerad otillgänglighet) eller efter att beslutet (planerad otillgänglighet) fattats.

Projektets syfte var att undersöka hur förordningen efterföljdes och att vid besök på plats hos företagen gå igenom de rutiner företagen har för att fullfölja rapporteringen på ett riktigt sätt. Eftersom förordningen är ny, fick också företagen genom besöken möjlighet att i dialog ställa frågor till Ei. Genomförandet av projektet fullföljdes genom att Ei besökte alla berörda företag eller deras ombud för rapportering under perioden 2015-2017. Alla företag som berörs valdes ut eftersom det var en hanterbar mängd av företag. I några fall där företagen använde ombud för rapportering skedde besöken hos ombuden och då var företagen ibland med på telefon. Hos ett företag var ombudet med på telefon.

En löpande övervakning av flödet av marknadsmeddelanden (UMM) görs av Ei och de nordiska och baltiska tillsynsmyndigheterna. Detta löpande arbete, där Ei ansvarar för spridning av meddelanden att granska närmare, har gjorts sedan början av 2016. 2015 gjordes det av Nord Pool på uppdrag av de nordiska och baltiska tillsynsmyndigheterna.

Rapporten innehåller först en beskrivning av transparensförordningen. Därefter finns ett kapitel om marknadsaktörer följt av ett kapitel om resultaten som framkommit av tillsynen. Rapporten avslutas med kapitlet Slutsatser. I en bilaga finns en uppföljning på hur svenska företag skött rapporteringen med avseende på tidskravet för åren 2016 och 2017.

2 Transparensförordningen

EU-länderna har kommit överens om att införa en gemensam inre marknad för el. För att detta ska gå att genomföra krävs att alla marknadsaktörer kan ta del av uppgifter gällande konsumtion, produktion och handel. Genom att säkerställa att alla aktörer samtidigt har likvärdig tillgång till prispåverkande information missgynnas inget företag, oavsett storlek. Utvecklingen av förnybar elproduktion ställer vidare högre krav på fullständiga och aktuella data, eftersom tillgång och efterfrågan behöver kunna matchas mer exakt för att förhindra driftstörningar.

Transparensförordningen bygger vidare på de regler som finns i förordningen (EG) nr 714/2009⁹ och på rekommendationer som Energimarknadsinspektionen (Ei) och övriga tillsynsmyndigheter inom EU har utarbetat. Syftet med förordningen är att se till att elmarknaden fungerar så effektivt som möjligt, det vill säga att den är transparent, har en effektiv prissättning och är utan inträdes hinder. De transparensregler som tidigare har funnits i EU-länderna har inte varit harmoniserade, vilket har medfört att det har varit svårt att få fram jämförbar information mellan länderna. Därför föreskriver förordningen ett inrättande av en central europeisk informationsplattform¹⁰ som ska drivas av ENTSO-E.

Anläggningsägare är så kallade primärägare av information om otillgänglighet och ska tillhandahålla den till den systemansvariga. Därefter är det den systemansvariges ansvar att informationen offentliggörs på den centrala plattformen. Rapporteringen sker alltså i två steg: från anläggningsägaren till systemansvarig och därefter från den systemansvariga till plattformen. Eftersom det funnits etablerade transparensplattformar hos t ex Nord Pool har dessa också varit och är godkända som direktrapporterande enhet till den centrala plattformen hos ENTSO-E. I Norden har Nord Pools UMM-system hittills varit denna enda plattformen för nordiska aktörer att rapportera igenom.

Nedan följer en fördjupning i artiklarna 7, 10 och 15 som berör rapportering av otillgänglighet. Dessa tre artiklarna är grunden för det tillsynsprojekt som denna rapport behandlar. Därefter följer en kort beskrivning av de övriga artiklarna i transparensförordningen om offentliggörande av information.

2.1 Artikel 7 – Förbrukning

Till att börja med ställs krav på att informera om planerad neddragen kapacitet i förbrukningsanläggningar, t ex för planerat underhåll. Detta ska göras till den systemansvariga som i sin tur rapporterar till ENTSO-E. Följande ska då meddelas:

⁹ EG 714/2009 Förordning om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0015:0035:SV:PDF>

¹⁰ transparency.entsoe.eu

- *Planerad otillgänglighet på 100 MW inklusive förändringar av 100 MW eller mer i den planerade otillgängligheten av förbrukningsenheter, som varar åtminstone under en marknadstidsenhet, och som anger:*
- elområde,
- tillgänglig kapacitet per marknadstidsenhet under händelsen,
- skäl för otillgängligheten,
- uppskattat start- och slutdatum (år, dag, timme) av förändringen i tillgänglighet.

Detta ska ske genom att rapportera planerad otillgänglighet på ett säkert och fördefinierat sätt, elektroniskt på ett format enligt föreskriven mall.

Dessutom ska oplanerade avbrott som begränsar kapaciteten i förbrukningsanläggningar meddelas med samma krav som på planerad otillgänglighet.

Informationen ska sedan offentliggöras av ENTSO-E i aggregerad form per elområde med angivelse av summan av den otillgängliga förbrukningskapaciteten per marknadstidsenhet under en given period så snart som möjligt men *inte senare än en timme efter det att beslutet* avseende den planerade otillgängligheten fattas *eller* för oplanerad otillgänglighet *inte senare än en timme efter förändringen i den faktiska tillgängligheten.*

Förbrukningsenheterna ska beräkna och lämna in uppgifterna till den systemansvariga i vars kontrollområde de är belägna. Förbrukningsenheterna ska anses vara primärägare till de uppgifter de lämnar. Primärägare definieras som den som skapar informationen.

2.2 Artikel 10 – Transmissionsnät

På samma sätt som för förbrukningsanläggningar ska den *planerade/oplanerade otillgängligheten, inklusive ändringar av den planerade/oplanerade otillgängligheten av sammanlänkningsnät och i det överföringsnät som minskar kapacitet mellan elområden med 100 MW eller mer under minst en marknadstidsenhet* rapporteras med information om:

- identifieringen av de berörda tillgångarna,
- platsen,
- typ av tillgång,
- den uppskattade inverkan på kapacitet mellan elområden per riktning mellan elområdena,
- skäl för otillgängligheten,
- uppskattat start- och slutdatum (år, dag, timme) av förändringen i tillgänglighet.

Samma sak gäller för oplanerad otillgänglighet av sammanlänkningsnät. Informationen ska offentliggöras *senast en timme efter beslut* om planerad

otillgänglighet respektive senast en timme *efter verklig otillgänglighet* i fallet med ett oplanerat avbrott.

Till skillnad från förbrukning så publiceras alltså även information om vilken förbindelse det gäller.

Artikeln innehåller också krav på att rapportera om otillgänglighet i nätanslutningar till offshoreanläggningar för vindkraft liksom klausuler för att slippa specificera plats för anläggningen om detta klassas som kritisk infrastrukturinformation.

2.3 Artikel 15 – Produktion

Slutligen ska de systemansvariga tillhandahålla information om produktionsanläggningars otillgänglighet på samma sätt som för förbrukningsenheter och transmissionsnät.

Den planerade/oplanerade otillgängligheten av 100 MW eller mer för en produktionsenhet, inklusive förändringar av 100 MW eller mer i den planerade/oplanerade otillgängligheten av den produktionsenheten, som förväntas räcka för minst en marknadstidsenhet upp till tre år i förväg, och som anger

- namnet på produktionsanläggningen,
- namnet på produktionsenheten,
- plats,
- elområde,
- installerad produktionskapacitet,
- produktionstyp,
- tillgänglig kapacitet under händelsen,
- skäl för otillgängligheten,
- start- och slutdatum (år, dag, timme) av förändringen i tillgänglighet.

Produktionsenhet ska förstås som aggregat eller generator¹¹. En generator på minst 100 MW ska alltså rapportera otillgänglighet. Observera också kravet att informera tre år framåt tiden.

På anläggningsnivå gäller att anläggningen ska vara på en effekt av minst 200 MW för att ha rapporteringsplikt. Då ska otillgänglighet enligt ovan rapporteras om den är minst 100 MW i anläggningen eller på en enskild generator. Det betyder att en anläggning som är under 200 MW bara behöver rapportera om den har någon enskild generator som är minst 100 MW.

2.4 Övriga relevanta artiklar

Nedan följer en kort beskrivning av artikel 3 i transparensförordningen och en lista på övriga artiklar vilka handlar om de uppgifter som de nationella

¹¹ Detta har felöversatts i den svenska översättningen av förordningen. Där "production unit" och "generation unit" båda är översatta till produktionsenhet. Korrekt översättning är produktionsanläggning och generator/aggregat.

systemansvariga ska lämna till den centrala plattformen. Förordningen finns att läsa [här på svenska](#). Ett antal översättningsfel har av Ei påpekats för Miljö- och energidepartementet varför en parallell läsning av [den engelska versionen](#) är att föredra¹².

Artikel 3 – Inrättande av en central plattform för informationstransparens

Enligt artikeln ska en central plattform för informationstransparens inrättas och drivas inom ramen för ENTSO-E. På plattformen ska de uppgifter systemansvariga måste skicka offentliggöras. Plattformen ska vara i drift 18 månader efter att förordningen trätt i kraft. Detta krav uppfylldes med några dagars fördröjning. Den centrala plattformen för informationstransparens är tillgänglig för allmänheten på engelska genom webbläsare mot internet.¹³ Uppgifterna ska vara tillgängliga under minst fem år och uppdateringar av uppgifterna ska tidstämplas, arkiveras och offentliggöras för allmänheten av ENTSO-E. Det är också möjligt att läsa uppgifterna direkt i databasen hos ENTSO-E.

Övriga artiklar

Nedan följer övriga artiklar av intresse, vilka berör information som ska offentliggöras på plattformen:

- Artikel 6 – Information om totalförbrukning
- Artikel 8 - Prognosmarginal för påföljande år
- Artikel 9 – Överföringsinfrastrukturen (framtida förändringar)
- Artikel 11 - Information avseende uppskattningen och erbjudandet av kapacitet mellan elområden
- Artikel 12 - Information avseende användningen av kapacitet mellan elområden
- Artikel 13 - Information avseende åtgärder för hantering av överbelastning
- Artikel 14 – Produktionsprognos
- Artikel 16 - Faktisk produktion
- Artikel 17 – Balans

¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:163:0001:0012:EN:PDF>

¹³ transparency.entsoe.eu

3 Berörda marknadsaktörer på den svenska marknaden

De aktörer på den svenska grossistmarknaden för elenergi som berörs av kravet på att rapportera otillgänglighet i sina anläggningar är relativt få i förhållande till det totala antalet aktörer på marknaden. Totalt i Sverige berörs i dagsläget 16 aktörer som alla är primärägare och skyldiga att lämna information till systemansvariga. Den systemansvariga själv ska också i enlighet med artikel 10 i transparensförordningen rapportera otillgänglighet. Dessutom berörs tre företag ytterligare vilka alla agerar ombud och sköter rapportering till marknaden vid otillgänglighet för sina kunders räkning. Dessa tre ombud rapporterar alla för förbrukningsenheter och har avtal om leverans eller balansansvar med energiintensiva företag inom metall- och massa- och pappersindustrin. Totalt finns sex rapporteringsskyldiga företag med stora förbrukningsenheter, tio kraftproducenter med produktionsanläggningar som har rapporteringsskyldighet och ett stamnätsföretag som ska rapportera. Två av producenterna agerar dessutom ombud för företag med rapporteringsskyldiga enheter.

3.1 Producenter

De producenter som har eller haft produktionsanläggningar med rapporteringsskyldighet under tillsynsperioden är följande:

- E.ON-koncernen
- Fortum Generation AB
- Forsmarks Kraftgrupp AB
- Göteborg Energi AB
- Mälarenergi AB
- Oskarshamns Kraftgrupp AB
- Ringhals AB
- Statkraftkoncernen
- Uniperkoncernen
- Vattenfall AB.

Den juridiska person som är ansvarig för rapporteringen är den som äger anläggningen. Det samordnas många gånger till moderbolaget som sköter rapporteringen. I fall där två olika koncerner äger 50 procent vardera och i vissa andra fall är det i allmänhet den som sköter driften av anläggningen som sköter rapporteringen.

De tre kärnkraftsbolagen *rapporterar själva* och inte deras majoritetsägare vilka också är balansansvariga för anläggningarna (Uniper för Oskarshamnsverket och Vattenfall för Forsmarks och Ringhals kärnkraftverk).

Statkraft sköter sin rapportering från Norge för sina anläggningar i Sverige.

3.2 Förbrukningsenheter

De förbrukningsanläggningar som har eller har haft rapporteringsskyldighet under tillsynsperioden tillhör nedanstående företag/koncerner:

- Holmen
- Kubal
- LKAB
- SCA
- StoraEnso
- BillerudKorsnäs.

Dessa företag/koncerner har någon eller några få anläggningar där kapaciteten uppgår till minst 100 MW. Alla anläggningar har processer som pågår dygnet runt, året runt och stopp som medför 100 MW otillgänglighet är ovanliga. Två företag säger sig aldrig planera för stopp på 100 MW eller mer och endast i ytterst ovanliga fall förekommer oplanerade stopp på 100 MW eller mer.

3.3 Transmissionsföretag

Det företag som driver det svenska transmissionsnätet är Affärsverket svenska kraftnät. De har därmed rapporteringsskyldighet för alla förbindelser och snitt mellan elområden när kapaciteten begränsas med minst 100 MW planerat för t ex underhåll eller oplanerat vid avbrott. Otillgänglighet i nätet inom ett elområde som påverkar produktion brukar också meddelas som marknadsmeddelande (enligt REMIT) då det ej faller under transparensförordningen.

Ett specialfall utgör förbindelsen mellan södra Sverige och Tyskland (SE4-DE), den så kallade Baltic cable. Den ägs av ett privat företag: Baltic Cable AB, helägt av Statkraft. Rapportering av otillgänglighet görs dock av stamnätsbolagen på respektive sida av Östersjön, dvs Svenska kraftnät och TenneT TSO GmbH, när begränsningar på förbindelsen orsakas av omständigheter på respektive sida. Begränsningar på själva kabeln rapporteras av Baltic Cable AB.

3.4 Övriga

Med övriga avses de företag som inte själva har anläggningstillgångar som ska rapporteras enligt transparensförordningen men som sköter detta åt andra företag. I allmänhet är dessa företag också leverantör av andra tjänster som t ex portföljförvaltning och balansansvar. Under tillsynsperioden har tre företag i denna kategori skött rapportering åt andra. I samtliga fall rör det sig om förbrukningsanläggningar. Företagen som skött rapportering av otillgänglighet är:

- Kinect Energy Group, ingår i World Fuel Services Corporation
- Markedskraft ASA
- Scandem AB, ingår i Jämtkraftkoncernen.

Kinect Energy sköter sin rapportering från Norge medan Markedskraft sköter sin rapportering från Danmark.

Ytterligare två företag, Vattenfall AB och Statkraft, agerar ombud.

4 Resultat

Ei har alltså under perioden juni 2015 till januari 2018 besökt samtliga företag eller deras ombud. Totalt har 14 besök gjorts för att täcka alla företag. Uniperkoncernen och Oskarshamnsverket kombinerades i ett besök och LKAB och SCA kombinerades i ett besök tillsammans med deras ombud. Nedan följer resultatet av tillsynen uppdelat på företagens regelkännedom, rutiner och regelefterlevnad. Svenska kraftnät behandlas i ett eget kapitel. De berörs av samtliga artiklar i transparensförordningen och därför har frågor rörande annan rapportering också behandlats vid möten och skriftväxling med Svenska kraftnät. Svenska kraftnät har en central roll beträffande transparensinformation som ska skickas till ENTSO-E-plattformen genom de krav som följer av de övriga artiklarna i transparensförordningen (se avsnitt 2.4).

4.1 Regelkännedom¹⁴

Kunskaperna om transparensförordningen är i stort sett bra. Motsvarande regelverk för aktörer att meddela otillgänglighet har funnits sen lång tid på Nord Pool. Detta gör att producenterna har väl etablerade rutiner för att rapportera när produktionsanläggningar är otillgängliga med minst 100 MW. Dessa företag har också bemanning dygnet runt i driftcentraler och deras kärnverksamhet är energi inklusive elproduktion.

För företagen som är förbrukare som omfattas av regelverket är regelkännedomen något lägre. Detta har sannolikt att göra med att el bara en insatsvara bland flera i en verksamhet med syfte att producera andra varor, dvs förbrukaren är inte specialiserad på elmarknaden. Vidare har flertalet förbrukare inte tidigare varit medlemmar på Nord Pool och därför ej behövt meddela marknaden förut. En ytterligare möjlig orsak till lägre regelkännedom kan vara att företagen mycket sällan har anledning att rapportera otillgänglighet.

Bland både producenter och förbrukare är det vanligt att REMIT och transparensförordningen sammanblandas. Detta är naturligt eftersom REMIT ställer krav på att offentliggöra insiderinformation. REMIT har dock inga absoluta gränser för vad som ska meddelas marknaden såsom transparensförordningen har. I varje enskilt fall måste aktören själv göra en bedömning om informationen behöver publiceras enligt REMIT.

4.2 Rutiner

Ei har frågat alla besökta företag om de har rutiner och om dessa rutiner är dokumenterade. Samtliga företag säger sig ha dokumenterade rutiner. Traditionellt används pärmar för rutiner men flera företag har också nämnt att rutiner finns digitalt, ibland i en webbportal. Detaljeringsgraden kan skilja men det

¹⁴ Nedanstående bedömningar är inte ett resultat av någon formaliserad enkätförfrågan eller några kunskapstester utan en sammantagen bild av regelkännedom, rutiner, regelefterlevnad hos företagen samt Svenska kraftnät gjord utifrån de dokumenterade besök som genomförts.

är också beroende på hur komplex miljö som aktören hanterar. Det viktiga är att rutinerna säkerställer att information som ska meddelas når ut till marknaden inom de tidsramar som är satta av transparensförordningen.

Aktörer med ombud för rapportering av otillgänglighet har i allmänhet flera rutiner innefattande vad som behövs för att säkerställa att informationen når fram hela vägen till rapporteringskanalen, t ex Nord Pools UMM-system, eftersom flera parter och geografiska platser är inblandade.

I ett fall har Ei genom föreläggande begärt att få ta del av rutinbeskrivningar och därefter också begärt ändringar och förtydliganden i rutinbeskrivningar. Ei har därefter avslutat tillsynen av företaget i fråga.

4.3 Regelefterlevnad

Överträdelser av bestämmelserna liksom otydliga UMM¹⁵ förekommer. Tillsynsmyndigheterna i Norden och Baltikum övertog övervakningen av UMM-flödet 1 januari 2016. Ei (Sverige) ansvarar i övervakningen för scriptet som sorterar UMM:n och listar de som tillhör en speciell kategori eller som har rapporterats för sent. Bilaga – Statistik UMM 2016-2017 visar direkta överträdelser av tidskraven i cirka 0,5 procent av de svenska UMM rörande otillgänglighet som skickas årligen. I ovannämnda fall där Ei begärde in rutiner var förseningarna flera dagar vid upprepade tillfällen. Risken ett företag löper genom att vara försenade med UMM är att de då kan komma att handla i insiderposition och därmed begå brott mot REMIT.

Risken för sena UMM är av naturliga skäl störst vid fel kopplade till oplanerade stopp. Det ligger i sakens natur att när något gått fel eller havererat måste risker för liv och hälsa måste avhjälpas i första hand. Om aktören dessutom meddelar marknaden via ombud ökar risken ytterligare för att UMM-rapporteringen försenas. Fallet med stora och upprepade förseningar som nämnts ovan var just en aktör som hade ombud.

Det förekommer också att företagen är otydliga i kommentarsfältet för UMM. Kommentarsfältet ger aktören möjlighet att med ord beskriva tilläggsinformation om otillgängligheten. Att skriva kommentarer i fältet är inte något krav enligt transparensförordningen men sen 2017 skickas ändå detta fält med till ENTSO-E-plattformen. Detta är ett värdefullt bidrag till ökad transparens på marknaden. Efter påtryckningar från de nordiska reglermyndigheterna har därför Nord Pool börjat skicka också kommentarer till ENTSO-E-plattformen. De misstag som görs i kommentarsfältet är oftast i samband med uppdateringar. Aktören glömmer ibland att göra nödvändiga korrigeringar i kommentarsfältet vid uppdateringar av UMM vilket kan skapa otydlighet.

¹⁵ Dagens metod att meddela otillgänglighet, UMM: Urgent Market Message. Meddelandehantering på en plattform som Nord Pool tillhandahåller. Från första halvåret 2018 kommer aktörer också att kunna använda en plattform som tagits fram av de nordiska systemansvariga och ska drivas av Statnett – NUCS.

4.4 Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har som nämnts en central roll rörande transparensinformation som ska skickas till ENTSO-E-plattformen i enlighet med de övriga artiklarna (se avsnitt 2.4). Ei har vid besök och korrespondens också tagit upp dessa delar och hur Svenska kraftnät säkerställer att regelverket följs. Svenska kraftnät fullföljer åtagandena dels genom att skicka uppgifter själva till plattformen men också genom att de givit Nord Pool i uppdrag att skicka otillgänglighetsinformation från UMM-systemet till [ENTSO-E-plattformen](#).

[ACER](#) har under 2016 gjort uppföljningar på hur de europeiska systemansvariga sköter sin rapportering av uppgifter till ENTSO-E-plattformen. Uppföljningen görs på nationsnivå och Sverige genom Svenska kraftnät hade en mycket stor andel skickade uppgifter vilka dessutom var skickade på angiven tid. Av de totala kategorierna som skulle skickas var inte alla relevanta för Sveriges marknad, vissa reglerreserver används t ex inte i Sverige. Dessa märks då som n/e (not expected). Värden för två produktionsanläggningar gällande faktisk produktion skickades inte. Det ena felet är numera åtgärdat medan det andra är överspelat då anläggningen ska tas ur bruk.

När det gäller information om otillgänglighet har Svenska kraftnät precis som de flesta aktörerna varit sena vid ett antal tillfällen varje år under perioden 2016-2017. Med tanke på att Svenska kraftnät står för mellan 10 och 15 procent av alla UMM på den svenska marknaden är det naturligt att flest fel uppträder hos dem. Relativt sett har Svenska kraftnät inte gjort fel oftare än övriga aktörer på marknaden som helhet. Samtidigt är Svenska kraftnät en central aktör på marknaden och det är mycket viktigt att Svenska kraftnät rapporterar allt som har inverkan på marknaden och också rapporterar otillgänglighet inom uppsatta tidsgränser.

5 Slutsatser

Efter att Ei har besökt alla som omfattas av transparensförordningen, framgår det att både regelkännedomen och regelefterlevnaden är god. Företagen har rutiner som följs men fel förekommer. Ett företag hade tidigare upprepade större förseningar och där har Ei granskat rutinbeskrivningar och också påtalat brister. Företaget i fråga informerade marknaden via ombud. I övrigt handlar det om de enskilda händelsernas karaktär där svårigheter att hinna meddela sig i tid uppkommer. Risken för sena UMM är av naturliga skäl störst vid fel kopplade till oplanerade stopp. Det ligger i sakens natur att när något gått fel eller havererat är det risker för liv och hälsa som måste avhjälpas i första hand. Om aktören dessutom meddelar marknaden via ombud blir risken för försenat UMM ytterligare högre. Många av de sena meddelandena är mindre än 60 minuter sena vilket också måste sättas i relation till otillgänglighetens storlek för att bedöma allvaret i överträdelsen.

För att bevaka och bevara en väl fungerande grossistmarknad för el är det viktigt att Ei och de nordiska och baltiska tillsynsmyndigheterna fortsätter att övervaka flödet av meddelanden, UMM, och kontaktar företagen när meddelanden är sena eller där oklarheter i meddelanden finns.

Ei anser att, för att beivra överträdelser av bestämmelserna eller frekventa felaktigheter i informationsgivningen, det är önskvärt att Ei får möjligheter att även sanktionera felaktigheter som har skett. Idag ges Ei endast möjligheten att förelägga företagen att se till att nya överträdelser inte sker. Ei behöver därför en bredare sanktionskatalog än den som finns idag.

Slutligen anser Ei att det också i framtiden finns ett behov av att utöva mer generell tillsyn över företagen så som gjordes i detta projekt. Det kan t ex göras genom enkäter eller att inhämta rutinbeskrivningar.

Bilaga – Statistik UMM 2016-2017

Den rapportering som krävs enligt transparensförordningen utfördes av företagen i Norden och Baltikum fram till och med 2017 enbart via Nord Pool och deras UMM-system¹⁶. Systemet är ett inmatningsverktyg för att rapportera de otillgängligheter som föreskrivs enligt transparensförordningen. Genom avtal vidarebefordrar Nord Pool informationen till ENTSO-E:s plattform såsom föreskrivs enligt förordningen. Dessutom är UMM-systemet en plattform i sig som är publik och där marknaden kan informera sig om otillgängligheter.

Första året som transparensförordningen var i kraft skötte Nord Pool, på uppdrag av de nordiska och baltiska tillsynsmyndigheterna, övervakningen av UMM-flödet. Tillsynsmyndigheterna övertog övervakningen 1 januari 2016. Ei (Sverige) ansvarar i övervakningen för scriptet som sorterar UMM:n och listar de som tillhör en speciell kategori, t ex kärnkraft, eller som har rapporterats för sent – dvs mer än en timme efter att en anläggning blivit otillgänglig p g a oförutsedd händelse. De meddelanden som rör planerad otillgänglighet kunde tidigare (t o m 2016) kontrolleras mot beslutstid vilken krävdes i UMM-systemet. Transparensförordningen kräver dock ingen rapportering av beslutstid varför denna togs bort i den nya versionen av UMM-systemet som introducerades i slutet av 2016.

Genom ansvaret för scriptet gör Ei en första preliminär bedömning av alla UMM för Norden/Baltikum som listats. Samtidigt får systemmyndigheterna i Norden och Baltikum dagligen automatiserade mail med länkar till alla UMM som scriptet sorterat ut för dagen/dagarna innan. Ei skickar i de fall där informationen i UMM:et tycks strida mot transparensförordningen ett mail med länk till relevant UMM till respektive nordisk eller baltisk tillsynsmyndighet och belyser därmed relevansen att studera händelsen närmare. För svenska UMM som väckt frågor eller uppenbart brutit mot transparensförordningen skickar Ei mail till aktuell marknadsaktör och begär in en förklaring per mail.

Nedan följer statistik för åren 2016 och 2017 gällande UMM-övervakningen i Ei:s regi.

	Granskat totalt	Granskat SE ¹⁷	Frågor SE ¹⁸	Försenade SE	Felprocent av granskade SE	Skickat utland	Procent skickade till övriga Norden/Baltikum
2016	2856	831	26	14	1,7	91	4,5
2017	2293	861	19	18	2,1	133	9,3

¹⁶ UMM=Urgent Market Message. Systemet har sedan 2004 varit en plattform för marknadsinformation med krav på Nord Pools medlemmar att där rapportera marknadsinformation. Från första halvåret 2018 kommer aktörer också att kunna använda en plattform som tagits fram av de nordiska systemansvariga och ska drivas av Statnett – NUCS.

¹⁷ Som jämförelse skickades år 2017 4225 UMM som rörde Sverige eller förbindelser till och från Sverige

¹⁸ Siffrorna har justerats för följdfel.

2017 skickades totalt 4 225 st UMM för de svenska elområdena där 3 858 st rörde otillgänglighet i anläggningar. Energimarknadsinspektionen granskade genom scriptet 861 UMM vilket motsvarar 20 procent av vad som skickades totalt för Sverige. Felprocenten där otillgänglighet rapporterades för sent var för de svenska UMM:en därmed 0,5 procent av det totala antalet UMM rörande otillgänglighet för år 2017.

Eftersom Norge är utanför EU stod de till en början utanför samarbetet i UMM-övervakningen men sedan slutet av 2016 ingår Norge på frivillig basis. Detta förklarar de högre siffrorna i skickade mail till utländska tillsynsmyndigheter 2017 eftersom ett ytterligare ett lands UMM ingått i scriptets utsortering. Ei har inte tagit ställning till om överträdelse begåtts i de fall som skickats till utländsk myndighet. Det högre antalet frågor 2016 i Sverige beror i huvudsak på att marknadsaktörer rapporterat planerade otillgängligheter för sent (se ovan).

